

Rīgā

01.10.2021. Nr. LPA 1.8.-28

Finanšu ministrijai

*Iebildumi par precizēto "Eiropas Savienības
Struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2021.–2027. gada
plānošanas perioda darbības programma"*

Biedrība "Latvijas Pilsoniskā alianse" (turpmāk – LPA) ir iepazinusies ar Finanšu ministrijas precizēto darbības programmas projektu "Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2021.–2027. gada plānošanas perioda darbības programma" (turpmāk – DP) un sagatavoto izziņu, un sniedz iebildumus.

Iepazīstoties ar sagatavoto izziņu, LPA secina, ka iepriekš izteiktie LPA iebildumi nav ņemti vērā pilnībā vai pēc būtības, un **uztur iebildumus**, vienlaikus aicinot iebildumus vērtēt pēc būtības un atkārtoti aicinot DP iekļaut un īstenošanā ievērot sekojošus horizontālos principus (izziņas 4.-9.punkti):

- 1) **vienāda pieeja investīcijām visiem**
- 2) **partnerība Eiropas Savienības fondu plānošanā, ieviešanā un uzraudzībā**
- 3) **Sociāli atbildīgi publiskie iepirkumi**

1. Vienāda pieeja investīcijām visiem - DP saskatāma nevienlīdzīga attieksme pret dažādiem sektoriem un tautsaimniecības dalībniekiem, tas ir, DP ietvarā finansējuma saņēmēji vai iesaistītās personas aktivitātēs ir business un publiskais sektors, taču netiek ietverts bezpeļņas sektors, tāpēc aicinām nodrošināt investīciju pieejamību arī bezpeļņas sektoram - biedrībām un nodibinājumiem un sociālajiem uzņēmumiem. Attiecīgi aicinām arī labot DP redakcijā politisko mērķu iznākuma rādītājus un mērvienības, iekļaujot arī bezpeļņas sektoru - biedrībām un nodibinājumiem un sociālajiem uzņēmumiem.

Aicinām nostiprināt vienlīdzīgas attieksmes principu DP vadības un kontroles sistēmā (6.sadaļa "Partnerība"), papildinot ar jaunu punktu šādā redakcijā:

"Lai nodrošinātu vienlīdzīgu pieeju investīcijām visiem, Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2021.–2027. gada plānošanas perioda vadības likumā un attiecīgi ikvienā specifiskā atbalsta mērķī (SAM) investīciju pieeja tiek paredzēta visām juridiskām formām, tai skaitā biedrībām un nodibinājumiem, izņemot gadījumus, kad ir pamatoti un nozīmīgi argumenti pieeju investīcijām attiecināt tikai uz komersantiem. Katrs izņēmums tiek īpaši argumentēts."

Tāpat aicinām arī DP pēc iespējas mainīt terminu "uzņēmums" uz "privātais sektors", terminu "uzņēmējdarbības sektors" uz "privātais sektors", terminu "uzņēmējdarbība" uz "privāta sektora darbība", terminu "komercdarbība" uz "saimnieciskā darbība".

2. Partnerība Eiropas Savienības fondu plānošanā, ieviešanā un uzraudzībā - nostiprināt biedrību un nodibinājumu partnerību Eiropas Savienības fondu plānošanā, ieviešanā un uzraudzībā, kā arī pilnveidot partnerības principa ieviešanu turpmākajā ES fondu vadībā. Tāpat aicinām stiprināt pilsoniskās sabiedrības līdzdalību un iesaistīt to rīcībspolitikas plānošanā un

īstenošanā, kā arī nodrošināt konsultāciju kvalitātes pilnveidi izpildvarai un likumdevējam, paredzot biedrību un nodibinājumu līdzdalības iespējas politikas plānošanas procesos un it īpaši Eiropas Savienības fondu plānošanā un uzraudzībā visās nozarēs.

Sadarbības partneru iesaistes principu nostiprināšana DP vadības un kontroles sistēmā (6.sadaļa “Partnerība”), papildinot ar jauniem punktiem šādā redakcijā:

“Lai nodrošinātu, ka publiskās pārvaldes un pilsoniskās sabiedrības partnerība tiek īstenota profesionāli, tiks nodrošināts, ka līdzdalība ES Struktūrfondu Uzraudzības komitejās un Apakškomitejās tiek nodrošināta no Tehniskās palīdzības, sedzot līdzdalības administratīvās izmaksas.”

“Nozaru ministrijas rīko publiskās apspriedes ar visām iesaistītajām pusēm, tai skaitā biedrībām un nodibinājumiem par Eiropas Savienības struktūrfondu programmu plāniem, tai skaitā arī norādot iemeslus, ja nozaru ministrija nav paredzējusi rīkot projektu konkursus ar biedrību un nodibinājumu dalību.”

3. Sociāli atbildīgi publiskie iepirkumi

Publisko iepirkumu likums ļauj publisko iepirkumu procesā piemērot sociāli atbildīga publiskā iepirkuma kritērijus, lai pirktu ētiski ražotus produktus, veicinātu mazo un vidējo uzņēmumu lielāku piekļuvi publiskajam iepirkumam, nodrošinātu pienācīgus darba apstākļus, kā arī veicinātu labākus darba nosacījumus cilvēkiem ar invaliditāti un citiem nelabvēlīgā situācijā esošiem cilvēkiem. Sociāli atbildīgs iepirkumā publiskā pasūtījuma ietvaros tiek iegādātas preces vai saņemti pakalpojumi, tai skaitā, tiek īstenotas kādas sociālās vajadzības vai radīta pozitīva ietekme uz sociālo izaicinājumu. Piemēram, 20% no visas kopsummas, kas tika izmantotas publisko iepirkumu veikšanai, pakalpojuma sniedzējs/preču piegādātājs īstenojis dažādus sociāli atbildīgi publiskā iepirkuma kritērijus jeb klauzulas.

Latvijā ir personu grupas, kurām grūti iekļauties darba vidē – personas ar invaliditāti, romi, bijušie ieslodzītie, ilgstošie bezdarbnieki un citi. Eiropas Komisija ir norādījusi, ka “publiskās pārvaldes iestādes var izmantot publisko iepirkumu iespēju stratēģiskāk, lai par katru iztērēto valsts līdzekļu *euro* saņemtu iespējami labāku rezultātu un tādējādi palīdzētu padarīt mūsu ekonomiku inovatīvāku, ilgtspējīgāku, iekļaujošāku un konkurētspējīgāku (...)”.

Rosinām arī noteikt, ka visos būvniecības publiskajos iepirkumos tiek piemērotas sociāli atbildīga publiskā iepirkuma klauzulas – radot darba vietas personām no dažādām mērķgrupām. Nodarbinātības formas var būt dažādas. 5 % no visiem publiskā iepirkuma izpildē nodarbinātiem ir personas no sociālās atstumtības mērķgrupām (mērķgrupas uzskaitījums MK noteikumos Nr.173 (2018)).

Sociāli atbildīgu iepirkumu principu nostiprināšana DP vadības un kontroles sistēmā (6.sadaļa “Partnerība”), papildinot ar jauniem punktiem šādā redakcijā:

“Lai nodrošinātu sociāli atbildīgu principu ieviešanu, Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda 2021.–2027. gada plānošanas perioda vadības likumā un attiecīgi ikvienā specifiskā atbalsta mērķī (SAM) tiek piemēroti sociāli atbildīga publiskā iepirkuma kritēriji, izņemot gadījumus, ja ir pamatoti un nozīmīgi argumenti šādus kritērijus konkrētajā iepirkumā neiekļaut. Katrs izņēmums tiek īpaši argumentēts.”

Pilsoniskais dialogs un pilsoniskā līdzdalība

Atkārtoti aicinām DP iekļaut **pamatus pilsoniskajam dialogam, kā to ir paredzējis arī likumdevējs, apstiprinot Nacionālo attīstības plānu 2021.-2027.gadam**, kas tiek noraidīti izziņas 36.-37.punktos, pamatojot ar nekorektiem argumentiem jeb skaidri nenošķirot, kas ir strukturēts pilsoniskais dialogs no pilsoniskās līdzdalības.

Skaidrojam: esošie sabiedrības līdzdalības formāti Latvijā nespēj pilnvērtīgi nodrošināt to sabiedrības grupu interešu pārstāvniecību lēmumu pieņemšanas procesā, kam tā ir nepieciešama visvairāk. Latvijā pielietotais trīspusējais sociālais dialogs neatbilst mūsdienīgu un nākotnes nodarbinātības un iesaistes jaunajām formām un sociālo spēlētāju daudzveidībai, tādēļ ir jāievieš pilsoniskais dialogs, lai nodrošinātu mūsdienīgu, dialogu sociāli ekonomiskos jautājumos un līdzdalību visos līmeņos un lēmumu pieņemšanas posmos nefragmentējot sociālos partnerus no pilsoniskās sabiedrības. Esošajā DP redakcijā pilsoniskais dialogs tiek pielīdzināts nevis sociālajam dialogam, bet pilsoniskajai līdzdalībai, taču tas ir nekorekts pilsoniskā dialoga koncepta lietojums, pilsoniskais dialogs ir strukturēts dialogs. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Sociālais dialogs Austrumu partnerības valstīs”: Pilsoniskais dialogs ir dialogs kas saista visas pilsoniskās sabiedrības organizācijas savā starpā un ar valdību vai tās pārstāvjiem, un tā nolūks ir veicināt līdzdalības demokrātiju, balstoties uz pilsoņu kompetenci un ieinteresētību, ko viņi īsteno pašu veidotajās organizācijās, lai aizstāvētu noteiktas intereses, sasniegtu noteiktus mērķus vai atbalstītu noteiktas vērtības. (..) Lai varētu pastāvēt pilsoniskais dialogs, ir jāatzīst pilsoniskās tiesības un cilvēka pamattiesības, īpaši vārda brīvība, biedrošanās un pulcēšanās brīvība. Šīs tiesības ir noteiktas ES Pamattiesību hartā.”

Attiecīgi aicinām veikt sekojošas DP redakciju korekcijas:

“(87) Latvijā sociālo partneru iesaiste reformu un politiku veidošanā ir labi nostādīta, tomēr dialogs ar pilsonisko sabiedrību vēl ir jāspēcina un jāievieš pilsoniskais dialogs, tāpat kā sociālo partneru un pilsoniskā dialoga īstenošanai jānodrošina ierobežotā kapacitāte, kas neļauj jēgpilni un savlaicīgi nodrošināt nepieciešamo iesaisti. Vienlaikus, lai veicinātu pilsonisko līdzdalību, jārisina jautājumi, kas skar pašu sabiedrību, tā piemēram, Latvijas iedzīvotāji ir mazaktīvi pilsoniskajā līdzdalībā un sociālais dialogs ir vāji attīstīts. Pilsoniskās līdzdalības rādītājs Latvijā zems. Būtisks šķērslis trešo valstu pilsoņu līdzdalībai aktīvai sabiedriskajai darbībai pastāvīgo iedzīvotāju veidotās organizācijās un aktivitātēs ir nepietiekamas latviešu valodas zināšanas, kas primāri negatīvi ietekmē informācijas pieejamību par līdzdalības iespējām.

(362) Pilsoniskā un sociālā dialoga veicināšanai paredzēts stiprināt sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības organizāciju kapacitāti, kas īsteno pilsonisko dialogu, pilnveidojot pilsonisko un sociālo dialogu visos lēmumu pieņemšanas posmos – tādējādi stiprinot demokrātiju, palielinot iedzīvotāju savstarpējo uzticēšanos un uzticēšanos valstij. Sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības organizāciju, kas īsteno pilsonisko dialogu kapacitāte stiprināma, atbalstot šo organizāciju veiktspēju piedalīties likumdošanas procesā un nacionālā reformu īstenošanā, sekmēt kvalitatīvu nodarbinātību nozarēs, taisnīgus darba apstākļus un Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanu, veicināt sociālo partneru pārrunas par koplīgumu slēgšanu, kā arī izpratni par koplīgumiem nozarēs. Plānota ekspertu piesaiste, sociāli ekonomisko datu apkopošana un analīze pilsoniskās sabiedrības, kas īsteno pilsonisko dialogu un sociālo partneru pārstāvniecības sekmēšana nacionālā, reģionālā, uzņēmumu/organizāciju līmenī un medijos; sadarbības veicināšana starp pilsoniskās sabiedrības organizācijām, sociālajiem partneriem, pašvaldībām, tiesībsargājošām iestādēm un citām valsts pārvaldes iestādēm dažādos formātos, nolūkā stiprināt tiesiskumu un labu pārvaldību, nodrošināt mazāk aizsargāto grupu pārstāvniecību, mazināt korupciju un ēnu ekonomiku; realizēt informatīvas un izglītojošas kampaņas, lai paaugstinātu sabiedrības pilsonisko izglītību un uzticēšanos likuma

varai, stiprinātu tiesiskumu, sekmēt tehnoloģiski digitālas un inovatīvas vides iespēju izmantošanu, nodrošinot informāciju par demokrātiskiem procesiem valstī, cilvēktiesībām, tiesībām iedzīvotājiem dzīvot brīvībā no vardarbības un citu brīvi pieejamu, uzticamu, kvalitatīvu un izglītojošu saturu.

Attiecīgi ir labojami 108.lpp un 111.lpp politiskā mērķa iznākuma rādītāji 4.3.priortātei. Vienlaikus vēršam uzmanību, ka DP esošajā redakcijā nav iekļauts 4.3.priortātes apraksts kā tas ir par citām priortātēm.

Latvijas Pilsoniskā alianse apliecina gatavību līdzdarboties DP izstrādes turpmākajā procesā, informējot un konsultējot, un aicina informēt par šī procesa tālāku izstrādi.

Ar cieņu,

Direktore

(paraksts*)

Kristīne Zonberga

* Dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu

Zonberga
Kristine@nvo.lv